

עפ"ת 61444/02/15 - יהודה יהושע גליק נגד מדינת ישראל, באמצעות פרקליטות מחוז ירושלים

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים פליליים

עפ"ת 61444-02-15 גליק נ' מדינת ישראל

תיק חיצוני:

בפני כב' השופט הבכיר צבי סגל

יהודה יהושע גליק

המעורר:

נגד

מדינת ישראל באמצעות פרקליטות מחוז ירושלים (פלילי)

המשיבה:

ע"י ב"כ עו"ד יובל קדר

פסק דין

1. לפני ערעור על פסק דינו של בית משפט השלום לתעבורה בירושלים (כב' השופט נ' מהנא), בתת"ע 4025-05-14, מיום 28.1.15, בגדרו הורשע המערער בעבירה של אי ציות לאות שוטר במדים, בניגוד לתקנה 23(א)(2) לתקנות התעבורה, תשכ"א-1961 (להלן: "**תקנות התעבורה**"), ונדון לתשלום קנס בסך 1,000 ש"ח, פסילה מלקבל או מלהחזיק רישיון נהיגה לתקופה של 3 חודשים ופסילה מלקבל או מלהחזיק רישיון נהיגה לתקופה של 3 חודשים, וזאת על תנאי למשך שנתיים. הערעור מופנה כנגד הכרעת הדין.

2. בפתח הדברים אציין, כי החלטתי לקבל את הערעור ולזכות את הנאשם מחמת הספק מהעבירה שיוחסה לו בכתב האישום.

רקע

3. בתאריך 24.4.14, בסמוך לשעה 09:45, נהג המערער ברכבו ברחוב חד סטרי לכיוון שער האשפות בירושלים. בהגיעו בסמוך לתמרור המורה "אין כניסה" נתקל בשוטר מג"ב (להלן: "**שוטר מג"ב**") אשר הסביר לו כי המשך הנסיעה אסור וכי עליו לבצע פניית פרסה ולחזור לכיוון ממנו הגיע. או אז, הגיע למקום שוטר נוסף (להלן: "**השוטר**"), ניגש לרכבו של המערער והורה לו לציית לאות שניתן לו, בכך שביקש ממנו לעזוב את המקום. המערער, שהיה כבר בעיצומה של פניית פרסה, ביקש מהשוטר להזדהות בפניו. בתגובה, הורה לו השוטר לעצור את רכבו בצד הדרך. המערער השלים את פניית הפרסה, המשיך בנסיעתו מרחק מה, ובסופו של

דבר, לאחר שהשוטר דלק אחריו, גם עצר את רכבו בצד הדרך.

הכרעת הדין

4. בהכרעת הדין קבע בית משפט קמא, כי המערער הבין שנתבקש לעצור את רכבו בצד הדרך וכי יכול היה להבחין כי מדובר בשוטר; הן לפי צבע החולצה, הן לפי סמל משטרת ישראל על גביה, הן לפי ידית מכשיר הקשר המחוברת לחוט שהיה סביב צווארו של השוטר, והן לפי החגורה שלבש השוטר שאליה הוצמדו הנשקים ומכשיר הקשר. משלא עשה כן, התעלם המערער התעלמות מכוונת או למצער רשלנית מהאות שנתן לו השוטר.

5. בית משפט קמא התבסס בהכרעתו על עדויות עדי התביעה, השוטר שהורה למערער לעצור את רכבו בצד הדרך, ושוטר מג"ב שהורה למערער שלא להמשיך בנסיעה למקום בו אין כניסה לכלי רכב. השוטר העיד כי ביקש מהמערער לעזוב את המקום, אך לאחר שהמערער סירב לעשות כן והחל מתווכח עמו ודרש ממנו להזדהות בפניו כשוטר, הורה לו לעצור את רכבו בצד הדרך במטרה שיוכל להזדהות בפניו. שוטר מג"ב העיד כי ביקש מהמערער לעצור מאחר שהמערער נסע לכיוון "אין כניסה".

6. המערער העיד כי שוטר מג"ב ביקש ממנו לעצור מאחר שנכנס למקום בו הוצבו שני שליטי "אין כניסה" ולכן סימן לשוטר מג"ב כי הוא מבצע פניית פרסה. או אז, ניגש לחלונו השוטר ואמר לו **"עוף מהמקום"** (פרוט' 28.12.14, עמ' 9 ש' 32). המערער העיד כי שאל את השוטר **"מי אתה, האם אתה שוטר, האם יש לך תעודת שוטר... ביקשתי ממנו לפחות פעמיים האם הוא שוטר שיראה לי תעודת שוטר. הוא אפילו לא ענה על השאלה האם הוא שוטר... שאלתי אותו האם הוא שוטר והוא לא ענה לי, שאלתי אותו בפעם השנייה וגם הוא לא ענה לי. חשבתי שהוא בן אדם מטריד, כי אם היה שוטר הוא היה עונה לי. מדובר בעברית פשוטה. זה גם מה שאמרתי לו"** (פרוט' 28.12.14, עמ' 10 ש' 1, 8-7; עמ' 11 ש' 5-7, 12-11).

כאמור, בית משפט קמא, לאחר שמיעת הראיות, ניתוח והסקת המסקנות מהן הרשיע הנאשם במיוחס לו בכתב האישום.

נימוקי הערעור

7. המערער, שלא חלק על דברי העדים ושב על כך מספר פעמים גם בדיון שבפניי, טען כי בית משפט קמא שגה בארבע קביעות: בקביעה שהיה כאן "אי ציות"; בקביעה שהיה שוטר במדים; בקביעה שהיה על המערער לדעת שמדובר בשוטר; בקביעה שהמערער התעלם התעלמות מכוונת או לפחות רשלנית מהאות שנתן לו

השוטר. לטענת המערער, הוא לא עצר את רכבו והמשיך בנסיעה אך ורק מאחר שלא זיהה שמדובר בשוטר הואיל והוא לא לבש מדי משטרה אלא חולצת טריקו ללא כל סימני זיהוי משטריים, והשוטר נמנע מלהזדהות בפניו, לבקשתו.

דין והכרעה

8. לאחר שבחנתי את הכרעת דינו של בית משפט קמא, את קביעותיו העובדתיות והמשפטיות, ולאחר ששקלתי את טענות הצדדים, הגעתי לכלל דעה ומסקנה, כאמור, כי יש לזכות את המערער מהעבירה שיוחסה לו. להלן יפורטו נימוקיי.

9. תקנה 23(א)(2) לתקנות התעבורה קובעת, בין היתר, כך:

"23. (א) עובר דרך חייב לציית -

(1) להוראות הניתנות על-ידי שוטר.....

(2) לאותות הניתנים על-ידי שוטר במדים או על ידי שוטר צבאי במדים, או על ידי פקח עירוני, או על ידי עובד מע"צ או על ידי עובד נת"א במדים..."

10. חובת הזיהוי המוטלת על שוטר בעת מילוי תפקידו ככזה, קבועה בסעיף 5א לפקודת המשטרה [נוסח חדש], תשל"א-1971 (להלן: **"פקודת המשטרה"**):

(א) שוטר שהוא לבוש מדים יענוד תג זיהוי גלוי לעין הנושא את שמו ושם משפחתו.

(ב) שוטר שאינו לבוש מדים והוא משתמש בסמכויות שוטר כלפי אדם, יזהה את עצמו בפני אותו אדם בציון שמו או כינויו הרשמי והיותו שוטר, וכן בהצגת תעודת המינוי שלו.

(ג) שוטר שהוא לבוש מדים המשתמש בסמכויות שוטר כלפי אדם, יציג את תעודת המינוי שלו מיד עם דרישתו של אותו אדם..."

11. הוראות סעיף 5א מלמדות אפוא, כי משנדרש שוטר במדים או שאינו במדים להזדהות עליו לעשות כן, תוך ציון שמו והיותו שוטר וכן בהצגת תעודת מינויו.

12. כאמור, טענתו העיקרית של המערער הינה, כי השוטר לא הזדהה בפניו ככזה וכי הוא לא הבחין בשום סימן מזהה אחר המעיד על היותו שוטר. טענה זו מקימה את השאלה שמא המערער אכן סבר בטעות כי מדובר

ב"אדם רגיל" ולא בשוטר. במהותה, תואמת טענת המערער את טענת הסייג לאחריות פלילית הקבוע בסעיף 34(א) לחוק העונשין, המכונה "טעות במצב דברים", אף שזו לא נבחנה, ככזו, על ידי בית משפט קמא ואף לא נטענה במפורש על ידי מי מהצדדים. לפיכך, אדרש עתה לראשונה לבחינתה.

טעות במצב דברים

13. סעיף 34 לחוק העונשין קובע:

(א) העושה מעשה בדמותו מצב דברים שאינו קיים, לא יישא באחריות פלילית אלא במידה שהיה נושא בה אילו היה המצב לאמיתו כפי שדימה אותו.

(ב) סעיף קטן (א) יחול גם על עבירת רשלנות, ובלבד שהטעות היתה סבירה, ועל עבירה של אחריות קפידה בכפוף לאמור בסעיף 22(ב).

14. עיקרו של הסייג מבטא את הכלל האומר, כי אחריותו הפלילית של אדם למעשהו נבחנת ונקבעת על בסיס מצב הדברים ש"דימה" לעצמו (י' קדמי, "על הדין בפלילים", כרך א' תשס"ה; מהדורה מעודכנת, 2004, עמ' 561), היינו - על הטעות להיות כנה באופן שהנאשם האמין במצב דברים שאינו מתקיים בפועל. סעיף 34 לחוק העונשין אף מורה כי בעבירות של מחשבה פלילית, להבדיל מעבירות רשלנות, אין הכרח להוכיח כתנאי מהותי כי הטעות הייתה סבירה. עם זאת, בעבירות של מחשבה פלילית הסבירות יכולה לשמש אמת-מידה ראייתית לבחינת אמינותה של גרסת הטעות מצד הנאשם (דנ"פ 1294/96 **משולם נ' מדינת ישראל**, פ"ד נב (5) 1).

15. על-פי סעיף 34 לחוק העונשין, חזקה היא כי מעשה נעשה בתנאים שאין בהם סייג לאחריות פלילית. עם זאת, בהתאם לסעיף 34(ב) לחוק העונשין, משעורר הנאשם ספק סביר בדבר קיומו של סייג לאחריות פלילית, הנטל על התביעה להסיר ספק זה (ע"פ 4675/97 **רוזוב נ' מדינת ישראל**, פ"ד נג (4) 337). מסעיפי חוק אלה עולה כי, על הנאשם לעורר את טענת הטעות במצב דברים, או למצער, שהטענה תעלה מגרסתו העובדתית לאירוע מושא האישום (ע"פ 2534/93 **מליסה נ' מדינת ישראל**, פ"ד נא (2) 597, פסקה 13 לפסק דינו של כב' השופט מצא).

16. עיון בפרוטוקול הדיון בבית משפט קמא מיום 28.12.14 ובדיון שנערך בפניו ביום 24.3.15, מלמדים על קיומה של מחלוקת בשאלה האם המערער ידע שמדובר בשוטר, אם לאו.

17. המערער ניסה לעורר ספק שמא טעה וסבר בתום-לב כי לא מדובר בשוטר מאחר שהלה לא לבש מדים, לא

ענד תג זיהוי גלוי לעין הנושא את שמו ושם משפחתו, לא הזדהה בפניו ואף לא נענה לבקשות המערער לעשות כן.

18. כאמור, המערער טען לאורך כל הדרך כי ביקש מהשוטר פעמיים להזדהות בפניו ככזה. בחקירתו הנגדית של השוטר, מיום 28.12.14, טען הלה כלפי המערער כי "אמרתי לך לעזוב את המקום וסירבת ולכן אמרת לי אתה לא שוטר, מי אתה, תראה לי תעודת שוטר. ביקשתי ממך לעמוד בצד, פירססת...".

במענה לשאלות המערער השיב השוטר כי:

"ש. אמרת לי שאתה שוטר.

ת. אני לבוש כשוטר.

ש. חולצת טריקו זה לא מדי משטרה.

ת. ככה אני לבוש".

ובהמשך:

"ש. אני חוסם את התנועה, ניגש אלי אדם שאני לא יודע מי הוא, הוא אומר לי לעזוב את המקום, אני שואל אותו אם הוא שוטר, לא הראית תעודת שוטר ולא אמרת לי שאתה שוטר ולכן נסעתי. שמת עליך חליפה ועלית על אופנוע משטרתי ואז ידעתי שאתה שוטר ומיד עצרתי. כל מה שנעשה פה זה בדיוק מה שאני אמרתי. אני לא ידעתי שאתה שוטר.

ת. הוא נעצר על ידי שוטר מג"ב שהוא כן במדים כי הוא המשיך בנהיגה בניגוד לכיוון התנועה לאחר שצעקתי לו לעצור. אני ניגשתי אליו כשאני נמצא עם הבגדים כמו שאני נמצא כאן היום בבית משפט. ביקשתי מהנהג לעזוב את המקום, הסברתי לו שהוא נסע בניגוד לכיוון התנועה, אני הייתי באותה הופעה שאני מופיע בבית המשפט עם כל האבזור. ביקשתי מהנהג לעזוב את המקום, הנהג סירב לעזוב וכן אמר לי מי אתה, תראה לי תעודת שוטר. ביקשתי ממנו בכל זאת לעמוד בצד כדי שאוכל להראות לו, כי הוא חסם נתיב נסיעה...".

19. ב"כ המשיבה, עו"ד קידר, לא סתר את טענת המערער כי השוטר לא עמד בחובת זיהוי כשוטר בפני המערער. כך עולה גם ממכלול הראיות ומהודאתו של השוטר בחקירתו הנגדית. לטענת ב"כ המשיבה, אפשר שהבקשה להזדהות נאמרה על ידי המערער בהתרסה ולא מתוך רצון לברר את האמת, והוסיף כי המערער עמד במקום בו הפריע לתנועה ולכן השוטר ביקש ממנו לעצור בצד, שם היה בכוונתו להזדהות בפניו באמצעות תעודת מינוי

(פרוט' 24.3.15, עמ' 7, ש' 9-10).

דעתי, בכל הכבוד, שונה.

20. סבורני, כי העובדה שהמערער שאל את השוטר פעמיים האם הוא שוטר ואף ביקש ממנו להזדהות בפניו, כשלעצמה, מצביעה לכאורה, ולו ברמת הספק הסביר, על כך שאכן היה לו ספק אם אכן מדובר בשוטר ומלמדת על הכנות שבטעות ועל תום ליבו.

כלום ידע המערער בעיצומו של האירוע כי מדובר בשוטר ובכל זאת בחר לשאלו על כך, ועוד פעמיים? מסופקני. לא זו אף זו, השוטר, בתגובה, חלף מתן תשובה חיובית על אתר בחר להתעלם מהשאלה, לא פעל להבהרת הדברים, לא הזדהה בפניו באמצעות תעודת שוטר, לא אמר לו מפורשות שהוא שוטר ולא נתן למערער להבין בוודאות בכל דרך אחרת שהוא שוטר.

21. לא זו אף זו, אין חולק כי באותה עת שררה במקום מתיחות רבה, שכן הן השוטר והן המערער היו שרויים כנראה בלחץ, איש איש וסיבותיו לכך, והשיחה ביניהם לא התנהלה בדרכי נועם, בלשון המעטה. הדעת נותנת אפוא, כי לא ניתן לשלול את הברה, ולו מחמת הספק, שבמצב דברים ספציפי זה, עת המערער נוהג ברכבו ומנסה לעשות פניית פרסה במקום בו התנועה סואנת, הוא לא הצליח להבחין בסמל המשטרה המוטבע על החולצה, ככל שאכן היה כזה, ולכן ביקש מהשוטר שיציג בפניו תעודת מינוי, כפי שמורה הדין, שהרי אם היה מבחין בכך שמדובר בשוטר - סביר להניח שלא היה מבקש זאת. בנסיבות אלו, מצאתי כי טעותו של המערער כנה (וסבירה), ומעידה הן על אמינות גרסתו (ע"פ 2598/94 **חיים דנינו נ' מדינת ישראל** (25.12.95)).

22. למעלה מן הצורך מצאתי להעיר בפן הראייתי, כי בית משפט קמא ציין בהכרעת דינו שהשוטר לבש בעת מתן עדותו בבית המשפט את אותם בגדים ואביזרים שלבש במועד האירוע, כלהלן: **"השוטר העיד בפניי כי במועד האירוע היה לבוש באותם מדים שבהם התייצב לעדות בבית המשפט. אמנם מדובר בחולצת טריקו כחולה (חולצת בוחנים) עליה מופיע סמל משטרת ישראל, אולם אין ספק שניתן היה להבחין כי מדובר בשוטר, הן לפי צבע החולצה הן לפי סמל משטרת ישראל הן לפי ידית מכשיר הקשר המחוברת לחוט שהיה סביב צווארו וכן לפי החגורה שלבש השוטר שעליה הוצמדו הנשקים ומכשיר הקשר"**.

דא עקא, שבית משפט קמא **נמנע מלציין לפרוטוקול** את שראה במהלך מתן עדות השוטר (זאת, כפי שמותר היה לעשות, חלף הצגת החולצה והאביזרים האחרים כמוצגים בתיק), כך שניתן ללמוד על תיאור הבגדים, הסמל והאביזרים **לראשונה** רק מהכרעת הדין. מושכלות ראשונים ובסיסיים הם, כי הכרעת דין יכולה להתבסס אך ורק על הראיות שהוצגו במהלך המשפט, ויש להניח כי במקרה זה תיאור בגדי השוטר והאביזרים הנלווים לא צוינו אך בשל

היסח הדעת בעיצומו של הדיון, ולכן אינני מייחס לכך משקל מכריע בהחלטתי.

23. הנה כי כן, קמה ומזדקרת השאלה מאיזו נקודת זמן חלה חובת הציות; האם לפני או אחרי קיום חובת ההזדהות. הנני סבור, כי התשובה לכך הינה שעד שהשוטר, שכאמור לא ענד תג זיהוי, לא הציג עצמו ככזה - לא הופרה חובת הציות. שכן, המערער בשלב זה עדיין לא ידע שמדובר בהוראה הניתנת על ידי שוטר, ולו מבחינת הספק הסביר. הנני מודע לכך כי קיימים מצבים בשטח בו יכולה ההשתהות לצורך הצגת תעודת שוטר, ככל שהדבר אכן לוקח זמן, עלולה לשבש את הפעילות המשטרתית במקום. בשל חוסר ראייתי אינני יכול לקבוע שזה היה מצב הדברים גם במקרה דנא. כל שאוכל כן לקבוע הוא כי, כאמור, לו השיב השוטר בחיוב בו במקום לשאלת המערער אם הוא שוטר, סביר להניח שהאירוע כולו היה נמנע. אוסיף, בבחינת למעלה מן הצורך, כי אין זה ראוי לצפות מהמערער שישמע להוראות השוטר מבלי שהשוטר עצמו יעשה כן, וזאת לא רק בבחינת "נאה דורש - נאה מקיים", אלא בראש ובראשונה בבחינת עמידת השוטר בחובתו על פי החוק, בטרם ידרוש את דרישותיו מהאזרח. אשר על כן, מאחר שהמשיבה לא הוכיחה במידת הנדרש בפלילים כי במועד הרלוונטי השוטר עמד בחובת זיהוי כשוטר בפני המערער, הרי שהמשך נסיעתו, לאחר תום פניית הפרסה על ידו, אינה מהווה עבירה של אי ציות לאות שוטר במדים.

24. הנני מקבל אפוא את טענת המערער וקובע כי, לא הוסר הספק לפיו טעותו הייתה כנה (וככל שעסקין ברשלנות - כקביעתו החלופית של בית משפט קמא, פסקאות 15 ו-16 {בהדגשה} להכרעתו - גם סבירה), והיא ששללה את המחשבה הפלילית באופן שהעבירה כלל לא התהוותה (ע"פ 5938/00 **אזולאי נ' מדינת ישראל**, פ"ד נה(3) 873, פסקה 14 לפסק דינה של כב' השופטת, כתוארה אז, ד' בייניש).

זוטי דברים

25. לחלופין, אעמוד על סייג נוסף לאחריות פלילית הקבוע בסעיף 34 לחוק העונשין, המכונה "זוטי דברים", שאף הוא לא הועלה ולא נבחן על ידי בית משפט קמא, ונדמה שהוא רלוונטי לענייננו.

26. הוראת סעיף 34 לחוק העונשין קובעות כך:

"לא יישא אדם באחריות פלילית למעשה, אם, לאור טיבו של המעשה, נסיבותיו, תוצאותיו והאינטרס הציבורי, המעשה הוא קל ערך".

27. הוראה זו מאפשרת ליטול ממעשה את פליליותו בשל היותו "חסר משמעות" מן ההיבט של "האינטרס הציבורי"; וזאת - על אף שפורמאלית נתקיימו יסודות העבירה ומן ההיבט הטכני העבירה נעברה. הנזק הכרוך

בעבירה שנעברה ל"עניין הציבורי" הוא כה פעוט, שפליליות המעשה "נאלמת" (י' קדמי, שם, עמ' 555).

28. הסעיף מונה ארבעה תנאים מצטברים ליישומו: טיב המעשה; נסיבותיו; תוצאותיו; והאינטרס הציבורי. בחינתו של המעשה לאור התנאים הללו אמורה להוביל למסקנה אם במעשה קל ערך עסקיני.

29. ככלל, נהג נדרש לציית לכל הוראה סבירה של שוטר במדים, והוראה לעצור בצד הדרך היא בדרך כלל הוראה הגיונית ואף מתחייבת. עם זאת, השוטר העיד בבית משפט קמא כי ביקש מהמערער לעצור בצד הדרך **אך ורק כדי להציג בפניו את תעודת המינוי ולא בעקבות עבירה שנעברה או בשל בדיקת רישיונות שגרתית**. לא זו אף זו, כוונת השוטר להזדהות בפני המערער נלמדת רק בדיעבד, הואיל ובפועל הוא לא השיב לשאלת המערער האם הוא שוטר ואף הבהיר כי דרישתו מהמערער שיעצור בצד הייתה אך ורק לשם הזדהותו בפניו כשוטר, ולא סיפק כל סיבה אחרת לדרישה זאת.

30. מאחר שהשוטר ביקש מהמערער לעצור בצד **אך ורק כדי שיוכל להזדהות בפניו כשוטר**, ומשלא קמה כל סיבה נוספת לכך, ולא ניתן כל צו אופרטיבי אחר, סבורני כי לא בוצעה כל עבירה, לא כל שכן עבירה של אי ציות, וככל שהייתי קובע אחרת - המסקנה המתחייבת במקרה זה הינה כי מדובר בעניין ציבורי פעוט, כך שאין זה ראוי להכתיים את המערער בהרשעה בפלילים.

31. לאור המקובץ, בין אם הוכחה לפנינו, ולו ברמת הספק הסביר, ההגנה של "טעות במצב הדברים", ובין אם ההגנה של "זוטי דברים", הגעתי לכלל מסקנה כי יש לקבל את הערעור ולזכות הנאשם מהעבירה המיוחסת לו בכתב האישום.

המזכירות תמציא עותק מפסק הדין לצדדים, כבקשתם.

ניתן היום, ט' ניסן תשע"ה, 29 מרץ 2015, בהעדר הצדדים.